

Johan Carballeira, pseudónimo de José Francisco Gómez de la Cueva (Vigo, 1902–A Caeira, Poio, 1937), foi un home comprometido co seu tempo tanto na súa faceta de escritor como de xornalista. Na década dos anos trinta do século pasado, Carballeira madura tanto vital como profesionalmente asumindo a súa condición de xornalista influente –foi reporteiro e redactor xefe de *El Pueblo Gallego*– e militante do Partido Galeguista –que o leva no ano 1936 a ser nomeado alcalde de Bueu pola Fronte Popular–, e culmina cando é fusilado polas autoridades do Movemento Nacional que lidera o xeneral Franco, tras sufrir un xuízo sumarísimo por un tribunal militar.

A inicios dos anos trinta, Carballeira é un dos reporteiros máis destacados do panorama galego. Os seus traballos xornalísticos recollen as preocupacións sociais do seu contorno. *El Pueblo Gallego* e o propio Carballeira convértense nos abandeirados da denuncia do uso da dinamita polos mariñeiros galegos ou das consecuencias que tiña a presión dos conserveiros sobre o prezo da sardiña, en constante baixada.

No mes de agosto de 1932, Carballeira inicia un labor de concienciación social contra o uso da dinamita na pesca de baixura e artesanal. Nun daqueles artigos, o xornalista coida que os sete anos de fame que azoutaron cruelmente ás familias máis humildes da nosa terra foron o xusto, aínda que terrible, castigo pola ambición e a ansia desmedida por gañar nuns días o salario dun ano enteiro, empregando a dinamita na pesca. moitos anos de uso indiscriminado dos barrenos de dinamita no mar, a sardiña deixou de entrar nas augas das rías galegas. Unha vez que o peixe volveu, Carballeira faise eco das protestas dos mariñeiros e armadores que comprobaban cada día máis como outros profesionais do mar volven utilizar a dinamita para pescar boas caladas. Nun artigo do mes de maio de 1934, o xornalista apunta que, dende Fisterra ata as costas veciñas de Portugal, os piratas mariños botan ao mar case que unha tonelada de explosivos contra os bancos da sardiña.

Johan Carballeira denuncia a deixación e

inercia na que se moven as autoridades que nada fan por vixiar as augas das rías para evitar estes desmáns. Así, pide atención por parte dos deputados galegos en Madrid e Carballeira propón dúas medidas para salvar a pesca: extremar unha implacable vixilancia por parte das autoridades e facilitar as actuacións dos denunciante dos piratas do mar. Daquela, o político galego Manuel Portela Valladares, interesado neste problema social, subliñaba que había que perseguir implacablemente a estes novos piratas, “peores que os dos pasados séculos, porque os de agora rouban á miseria”.

Estas queixas de Johan Carballeira foron recollidas polo deputado Daniel R. Castelao, que chega a entrevistarse en Madrid co ministro de Mariña da República, quen lle promete intervir neste caso. Unha intervención que se plasma nunha maior vixilancia para evitar o contrabando de explosivos nos portos galegos. Carballeira, aínda non conforme con isto por insuficiente, pide ás autoridades que patrulleiras e guardacostas da Mariña vixien as augas das rías.

Nesta loita en contra do uso da dinamita no mar tamén toman parte activa os sindicatos con implantación nas rías. O seu acordo é pedirles ás industrias conserveiras que non merquen as sardiñas pescadas con dinamita. Este asunto vai servir para que Carballeira reclame poderes e competencias para Galicia no ámbito da pesca. “Hai un síntoma claro extraído deste asunto: o único deputado galego que amosou desvelarse pola cuestión foi un dos que mellor encarnan e defenden o ideario autonomista: Castelao”, escribe

Johan Carballeira, quen, a modo de conclusión, expón a necesidade de defender os nosos mariñeiros “porque a súa defensa supón a dunha Galicia máis liberal, xenerosa e abnegadamente sufrida”.

Na década dos anos trinta, Carballeira denuncia a preocupante curva de descenso das exportacións de produtos conserveiros, a industria que mantiña a economía do concello de Bueu. A maior parte da flota pesqueira traballa para abastecer as conserveiras. Dende 1929, no que se cifrou en 50 millóns de pesetas a facturación de

 Carballeira inicia un labor de concienciación social contra o uso da dinamita na pesca de baixura e artesanal.

conservas exportadas dende Bueu, a actividade produtiva e as exportacións comezan a descender dun xeito alarmante, reducíndose o volume a 36 millóns no ano 1931 e a só 23 millóns un ano despois.

Esta situación repercutía directamente no sector pesqueiro. Despois de traballar días enteiros, con perigo para as súas vidas, regresaban ao porto para comprobar que os prezos eran tan variables que, as máis das veces, non lles compensaba a marea. Naquela época pasouse de pagar cinco céntimos por cada sardiña a cinco sardiñas por cinco ou menos céntimos. Estas variacións facían que os mariñeiros gañasen da orde dunhas 500 pesetas ao ano pola continua depreciación do prezo da pesca.

Carballeira denuncia nos seus artigos que o peixe é ofrecido ao mercado sen unha cotización fixa, sendo o comprador, naqueles casos as empresas conserveiras, o que fixe o prezo segundo as súas necesidades e conveniencias. Esta situación provocaba bruscas oscilacións económicas que repercutían negativamente nas familias dos mariñeiros. O pago dun céntimo por cada tres ou cinco sardiñas provocaba non cubrir os gastos nin para os pescadores nin para os armadores.

Nomeado alcalde do Concello de Bueu pola Fronte Popular, Johan Carballeira asume a xestión directa dos problemas que estaban a padecer o colectivo mariñeiro da vila. A mediados de 1936, a maior parte dos mariñeiros de Bueu estaban alporizados en contra das obras de ampliación do porto. As protestas baseábanse en que tales obras non se axustaban ás pretensións que tiñan os profesionais do mar. Expoñían que a zona para carga e descarga non era suficiente para toda a flota e pídese que se amplíe o espigón o dobre do previsto xa que a escolleira que se proxecta vai constituir un entorpecemento para o atraque dos barcos e un perigo para a navegación.

As iniciativas e xestións para o sector mariñeiro de Bueu e as Rías Baixas feitas por Johan Carballeira no seu curto mandato municipal fan que o colectivo de armadores e mariñeiros tomen o acordo de tributar unha homenaxe de afecto e gratitude ao alcalde pola súa iniciativa para celebrar unha asemblea co fin de lograr unha revalorización do prezo da sardiña.

O propio Carballeira e o concellal Xosé Bernárdez Santaclara, *Pasarín*, foron os responsables de xestionar a celebración desta asemblea co fin de evitar as graves consecuencias económicas que para as familias mariñeiras galegas, e as de Bueu en particular, tiñan os baixos prezos da sardiña e a falla dunha cotización mínima compensadora do traballo no mar, o que

xeneraba un mercado moi variable e a ruína para moitas familias.

Esta situación de malvivir dos profesionais do sector pesqueiro galego, agravada nos anos 1935 e 1936, fai que Carballeira propoña e defenda a unión de armadores e mariñeiros galegos nunha asociación común dende a cal poder afrontar unha solución a este problema do prezo da sardiña. Carballeira participa e avoga pola fixación dun prezo mínimo do peixe, conseguindo naquelas datas que as industrias conserveiras e os compradores en lonxa partisen dun prezo mínimo da pesca, que garantise unhas ganancias tamén básicas para o colectivo pesqueiro galego.

Cómpre salientar que a consecución deste prezo mínimo para a pesca, logrado tras moitas asembleas en portos galegos, fixo que os propios mariñeiros e armadores do porto de Bueu preparasen unha homenaxe a Johan Carballeira.

Segundo o acordo adoptado polo colectivo de armadores e mariñeiros, entrégaselle a Carballeira un agasallo para recordar que grazas ás súas iniciativas se logrou que as industrias conserveiras, a quen ían destinadas case que a totalidade das capturas de sardiña, establecesen un prezo mínimo para pagar a cada barco e así evitar que os baixos prezos puidesen agravar a situación económica das familias dos mariñeiros.

Paradoxicamente, esta homenaxe a Johan Carballeira estaba fixada para o 26 de xullo de 1936 e, polo inicio da Guerra Civil, nunca chegou a celebrarse.

